

Településünk története

Balatonfüzfő a Balaton északkeleti csücskén fekvő, a régészeti leletek tanúsága szerint a Római-korig visszanyúló múlttal rendelkező város. Írásos formában egy 990-ben kelt adománylevelében említik először Mámát, a település őst.

A középkorban, majd a XVII. században is elpusztult település tárgyi emlékei mind-mind bizonyítékai annak, hogy Fűzfő természeti adottságai letelepedésre és ittmaradásra készítették a helyét kereső embert.

Feltehetően már a honfoglalás idején is létezett az a Máma nevű település, amely István király ezredforduló táján készült görög nyelvű adománylevelében szerepel. Az adományleveléről Mámát - a szomszédos településekkel együtt - a Veszprém-völgyi görög apácának adja a király.

A település Szent László tiszteletére emelt temploma már 1292-ben állt. Romja a mai alsófűzfői katolikus templom mögött található.

1552-ben a törökök elől az apácák Körmenre menekültek. Utolsó fejedelemasszonyukról 1623-ban szól írásos emlék. A török időkben kihalt apácamonostor birtokát - így többek között Mámát is - III. Fendinánd 1639-ben a győri jezsuita kollégium tulajdonába adja. Máma falu a 18. században, a Rákóczi-szabadságharc idején feltehetően Bérei Balogh Ádám és Rabutin császári generális összecsapásai nyomán pusztult el, nevét ma már csak a "Máma-hegy", "Máma-tető" területnév őrzi.

Egy 1761-ben kelt vörösberényi egyházlátogatási jegyzőkönyv szerint a mámai templom még áll, őrzését egy papi rendben lévő remete látja el. A templom pusztulásának körülményeit nem ismerjük. 1773-ban Mária Terézia a jezsuita rendet - az ellenreformációban vállalt szerepe miatt - feloszlatta, birtokaiból pedig tanulmányi alapot hozott létre, melynek jövedelméből katonai akadémiákat és középiskolákat tartottak fenn. Így természetesen az egykori Máma község területe is e tanulmányi alap tulajdonába kerül.

A Fűzfő név (etimológiai jelentése: a Fűz patak forrásterülete) először mint Szárberényhez tartozó birtoknév (dűlőnév) szerepel a Veszprém-völgyi apácamonostor alapító okmányában Fűzfő alakban, majd a 12-14. századból fennmaradt perek okmányaiban helynévként, így például egy 1270-ben keletkezett okmányban: "...in loco Fyusfyu existentia..." szövegkörnyezetben. Egy 1617-ben kelt okirat a Veszprém-völgyi apácának a Fűz-patak hídjára vonatkozó egykori vámszedő jogát említi. A vámszedő jogot - "mivel az országot hídját is karban kell tartani"- a jezsuiták győri rektora is kéri és Lipót császártól meg is kapja. Egy 1701-ben keletkezett számadáskönyvben szerepel is a vámház 40 Ft-os jövedelme. 1702-ben és 1753-ban vendégfogadóhelyként említik a korabeli iratok Fűzfe, illetve Fűzfeő néven. Egy 1757-ből származó vörösberényi népességösszeírás szerint Fűzfő pusztán Szeifrid János korcsmáros lakik családjával. A győri jezsuiták ugyanis egy háromszobás - fából és sárból épített - vendégfogadót létesítettek, amelyet a szárberényi jobbágyaikkal építettek meg. A jezsuita rend feloszlatakor készült leltárban már dűledezőfélben lévő épületként szerepel.

A Fűzfő nevet a birtok-helynéven kívül az 1960-ig meglévő Fűzfő-pusztá (a benzinkúttól északi irányban, mintegy 300 méter távolságban volt) őrizte meg és adta át a mai településnek, amely az I. világháború után, a magyaróvári löporgyár áttelepítésével rakta le alapjait. Az építkezés 1922-ben kezdődött, és 1927-ben megindult a löporgyártás. Az energiaellátást biztosító erőtelep kapacitását a löporüzem nem merítette ki, ezért felvetődött egy újabb energiafogyasztó telepítésének az igénye. Megindultak a tárgyalások egy papírgyár létrehozásáról, melynek eredményeként 1927. december 17-én megalakult a Hazai Papírgyár Rt. A papírgyár építkezése 1928-ban megkezdődött, és 1929-ben zökkenőkkel ugyan, de megindult a papírgyártás is.

A Magyar Löporgyárüzemi Rt. újabb vegyipari termékek gyártását is tervezte, ezért 1928. június 30-i közgyűlésén a cég nevét Nitrokémia Ipartelep Rt.-re változtatta.

1923 nyarán megkezdődött a gyári lakótelep építése is, az első ütem befejezése 1924 végéig elhúzódott. A lakótelepen elsősorban a löporgyárral Magyaróvárról áttelepült tisztviselők, munkások és az erőtelep alkalmazottai kaptak elhelyezést.

1930-ban a lakótelep már több száz családnak adott otthont. A szociális, kulturális és sportlétesítmények azonban még csak kezdetleges módon épültek ki. Az egészségügyi szolgálatot is csupán egyetlen orvos látta el a gyárban és a lakótelepen egyaránt.

Fűzfőgyártelep lakossága "zárt" közösséget alkotott, így a kulturális és sportrendezvényeket is csak a gyártelepi lakosság látogatta. A hadiüzemnek nyilvánított ipartelep lakótelepét ugyanis 2,5 méter magas kerítéssel vették

körül, ahol fegyveres-kutyás őrség teljesített szolgálatot.

A Nitrokémia fejlődése meghatározta a környék falvainak fejlődését is, mert egyrészt mint munkahely biztos jövedelmet nyújtott a munkát vállaló környékbeli szegényparasztság egy részének, másrészt az ország különböző területeiről származó munkavállalók közül sokan a környező falvakban telepedtek le, így természetesen - mint a gyár közvetlen közelében - Alsófűzfőn is. Elmondható tehát, hogy Balatonfüzfő lakossága a szó szoros értelmében összevándorolt.

A Budapest - Tapolca vasútvonal, valamint a 71-es főközlekedési út megépítése, "közelebb hozta" a Balatont a fővároshoz, és az 1920-30-as években az alsófűzfői területen egy üdülőtelep kialakulása is elkezdődött.

1921-ben "Fűzfő balatoni fürdőtelep" címmel tervet készítettek a területről, és ennek következményeként a mai Bartók Béla és Jókai utcában, valamint a stranddal szemben, a domb alatt magasrangú kormánytisztviselők vásároltak telkeket, építettek nyaralókat. Ennek periferiáján: a mai Árpád-Ady Endre utcában, majd a Balaton körúton építették az első lakásokat a letelepedő családok, akik elsősorban gyári alkalmazottak, kereskedők és egyéb vállalkozók voltak.

Nagyjából ugyanebben az időben Szalmási János vörösberényi korcsmáros is parcellázást végeztetett a gyártelephez közeli birtokán - amelyet ma is Szalmási-telepnek hívnak - és itt szintén gyári alkalmazottak vásároltak telket és építettek lakásokat.

Az üdültulajdonosok fürdőegyesületet hoztak létre a terület fejlesztése céljából. Így 1929-30-ban az egyesület költségén az akkori Alsófűzfő egész területén kiépítették a villanyhálózatot.

A belügyminiszter 217-366-1933 XV.sz. rendeletével engedélyezi a "Balatonfüzfő üdülőhely" megnevezést, és az üdülőhely bizottság feladatkörének ellátását a Balatonfüzfői Fürdőtelep Egyesület választmányára ruházza. Balatonfüzfő és Fűzfőgyártelep közigazgatásilag Vörösberényhez tartozott. Fűzfőnek saját temetője sem volt, a temetkezések is a vörösberényi temetőben történtek.

A Hazai Papírgyár Rt. vezetése 1939-ben elhatározta, hogy kulcsszerepet betöltő alkalmazottai részére lakásokat építtet. 1939 júliusának végén Fellner Pál igazgatótanácsi tag hozzájárult a vörösberényi Csebere-dűlőben az építkezéshez szükséges terület megvásárlásához, ahol a lakások építése 1941-ben be is fejeződött.

Az építkezések időszakában folytak - többek között - a II. világháború észak-afrikai harcai is, és a köznyelv a lakótelepet, az akkor sokat emlegetett líbiai város nevére, Tobrukra hívta. Egyesek szerint az akkori papírgyári igazgató sofőrje, aki idegenlégiósként Afrikában is megfordult, a terület hasonlósága miatt ("Ez éppen úgy néz, ki mint Tobruk!") nevezete el ekképpen.

Az egyes területeken időközben létrejöttek a közintézmények, felépültek a középületek, így a gyártelepen már 1925-től működik a postahivatal, 1936-37-ben épül a római katolikus templom, 1942-ben a munkás- és tisztviselőotthon, a lakosság ellátását a Hangya Szövetkezet biztosította. A gyár vezetése nyolcágas kórházat létesített állandó orvosi ügyelettel (ekkor már három orvos látta el az egészségügyi szolgálatot).

A munkás lakótelepet eredetileg 400 fő elhelyezésére tervezték, de ez kevésnek bizonyult, és 1940-ben újabb lakásépítések indultak meg. A fejlődési folyamatot a II. világháború félbeszakította.

Alsófűzfőn 1928-ban épült a "Sirály" (vendéglő, élelmiszerbolt, kaszinó, postahivatal kapott benne elhelyezést).

1930-ban épült az elemi iskola tanítólakással, 1940-ben a kultúrház, 1949-ben a református templom.

Önképző művelődési céllal műkedvelő csoportok alakultak a gyártelepi és az alsófűzfői községrészekben egyaránt. A gyártelepen a sportot szerető alkalmazottak megalakították a Fűzfői Atlétikai Klubot (1928). A településen tehát fokozatosan kialakultak a közösségi és társadalmi élet formái.

A II. világháborúban - a front közeledtével - az üzemek nagy része leállt, a német katonai parancsnokság utasítására az üzemeket leszerelték, és 1945 elején 250 vagonnyi gépalkatrészt, készterméket és nyersanyagot szállítottak el Németországba. A leszerelést végző szakemberek azonban, amit csak lehetett elrejtettek, így a front átvonulása után viszonylag hamar fel tudtak állítani néhány üzemet közszükségleti cikkek gyártására.

A gyártelepi lakosságot kitelepítették a bombázások elől, csak a munkások és alkalmazottak maradtak. A harcok alatt 54 lakás semmisült meg a gyártelepen.

1945 augusztusában már működött a Fűzfői Földigénylő Bizottság és Alsófűzfőn az addig "zárt" (üdülő) övezetben és egyéb területeken is telkeket mértek ki a munkások, alkalmazottak számára. Az építkezések anyag- és pénzziány következtében csak gyéren indultak, de az 1950-60-as években - az OTP lakásépítési kölcsön lehetőségével élve - új lendületet vettek.

1958-ban minőségi változás következett be Balatonfüzfő életében: közigazgatásilag is önálló település lett, és saját Községi Tanácsot hoztak létre. A község területét négy szomszédos község: Vörösberény (1105 kh 93 nő), Papkeszi (205 kh 192 nő), Királyszentistván (220 kh 184 nő) és Balatonkenese (8 kh 1248 nő) területeiből képezték ki. A Községi Tanács a közigazgatás korszerűsítése kapcsán - az országban az elsők között - először Veszprém, majd Balatonalmádi vonzáskörzetéhez tartozott, mint városkörnyéki település.

Füzfő továbbra is csábító munkahely maradt és újabb családok kerestek itt letelepedési lehetőséget. A Községi Tanács - ezzel párhuzamosan a saját földtulajdonnal rendelkezők is - telekkialakításokat végeztek az államosított területeken és a lakóházak mellett megjelentek a nyaralóépítési igények is. A magántulajdonban lévő területek parcellázása kezdetben - rendezési terv hiányában - kellő átgondolás nélkül történt. Ennek eredményei többek között a helyenként szűk utcák, valamint a több helyen csak szolgalmi joggal megközelíthető belső telkek. A gyártelepen is szűk lett a kerítésen belüli terület. Az 50-es években a telep déli részén, a kerítésen kívül megindult a festékgyári lakások és a munkásszálló építése, 1964-ben pedig elkezdődött a Gagarin utcai építkezés. 1969-ben nyitja meg kapuit az új szakmunkásképző intézet. Ez az új fejlődési folyamat minden bizonnyal tovább tartott volna, ha az akkori vállalati és felsőbb szintű vezetés a lakásépítések helyszínét Füzfő helyett nem helyi át a vonzáskörzetek székhelyeire: Veszprémbe, illetve Balatonalmádiba.

A háború után a Nitrokémia is országos szintű nagyvállalattá fejlődött. Jóléti pénzalapjainak tekintélyes részét fordította sportlétesítmények létrehozására és fenntartására.

A 80-as években az alsófüzfői és cseberei településrészekben megkezdődött a közműépítés, ami felszínre hozta a település egyik fő erényét: lakosságának önszervező erejét, áldozatvállalási készségét. Így valósulhatott meg, jórészt önerőből, társulati szervezésben a víz- és csatornahálózat, valamint a gázelosztó vezetékrendszer.

Az 1990-es önkormányzati választással Balatonfüzfő is a saját kezébe vette sorsának alakítását. A Képviselő-testület 1993-ban megalkotta a település jelképeit: a címet és a zászlót, azzal a szándékkal, hogy polgáraiban ezzel is elmélyítse az együvé tartozás érzését.

Az elmúlt több mint négy évtized alatt községből nagyközség, majd város lett. Ipari vállalkozásai, fejlett intézményi infrastruktúrája révén foglalkoztatási és az ipari vonzáskörzet egészségügyi ellátó központja, az Öveges József Szakképző Iskola és Gimnázium révén oktatási központ, hivatásos önkormányzati tűzoltósága révén tizenhárom település tűzvédelmi igazgatásának központjává fejlődött. A város okmányirodája, gyámhivatala és építésügyi hatósága 2002-től nyolc településre kiterjedő körzet központi feladatokat lát el.

Balatonfüzfő sportélete több mint 70 éves múltra tekinthet vissza. Napjainkban a város Balaton-partja, országos hírű uszodája, szabadterei sportlétesítményei, olimpikonokat adó koronglövői, vitorlás sportja - többek között - Veszprém megye egyik meghatározó idegenforgalmi és sportközpontját jelenti.

Millenniumi Emlékm?

A millennium tiszteletére felállított "F?Z-F?" elnevezés? emlékm? átadására 2001. október 23-án került sor a Jókai utcai Millenniumi Emlékparkban.

Szilágyi Bernadett szobrászm?vész alkotása valóságossá teszi a helység elnevezésének eredetét, F?zf?t, mely a F?z patakra emelt híd f?jénél kialakított vámszed? hely területét jeleníti meg.

A híd, történelmünk ezer évét átível? szimbóluma, a f?zzel együtt jelenik meg, vele kereszt alakú kompozíciót alkotva. A f?z megjelenítése alkalmas arra, hogy sorsunkat expresszíven és egyben helyhez köt?den jelenítse meg. A bronzból készült f?z örök lombja állandóságot fejez ki a körülötte lévő lombhullató fák mellett. A megemelt burkolat egy olyan plasztika, mely érzékelteti a híd két partot összeköt? szerepét.

A település adatai:

Balatonfüzfő délkeleti oldalán a füzfői magaspart emelkedik, amely észak felé haladva fokozatosan ereszkedik alá. Északnyugati és nyugati részén szintén magasabban fekvő területek vannak, így a Füzfői-öböltől északra húzódó középső szakasza hosszanti völgyet képez.

Arculatára jellemző, hogy három településrészből áll, amelyek karakteresen eltérnek egymástól. Találhatunk:

- városias
- családi házas és
- üdülőterületi jellegzetességekkel bíró övezetet.

Balatonfüzfő a Balaton északi partszakaszának csomóponti települése: a település központjában összefutó 71-es

és 72-es országos főközlekedési utak biztosítják a zavartalan észak-déli, illetve a kelet-nyugati közlekedést. A település megközelíthető a vasúton is, a Budapest - Tapolca vonalon.

A város területe: 922 ha

Állandó lakosainak száma: 4311 fő

1. Műemlék: XIII. századi templomrom

A mámai templomrom története:

A Mára nevű település feltehetően már a honfoglalás idején is létezett. A település neve egy - az ezredforduló táján íródott - görög nyelvű alapítólevélben szerepel, mely szerint István király Mámát a szomszédos településekkel együtt a veszprémvölgyi apácamonostor birtokába helyezte.

A tatárjárás idején, 1242-ben ezt a települést is feldúlták és a temploma is elpusztult, mert a mai romtemplom keletkezési idejét a régészek a XIII. századra datálják. Egy dokumentum szerint 1292-ben már állt Mára Szent László tiszteletére emelt temploma, melyet minden valószínűség szerint már a tatárjárás után építettek fel.

Mára falu pusztulásáról nincsenek írásos adatok, de Thay Kálmán: "Dunántúli hadjárat 1707-ben" című könyve alapján állíthatjuk, hogy a XVIII. század elején, Rákóczi szabadságharca idején pusztult el. A csatazaj elmúltával a falu lakói nem telepedtek vissza, bár temploma még állhatott, mert egy 54 évvel későbbi, 1761 augusztusában kelt vörösberényi egyházlátogatási jegyzőkönyvben a következők olvashatók: "A faluval szomszédos mámai pusztán van remeteség és remete. Távol van az emberektől, bár az esztergomi főegyházmegye engedélyével a Szt. László tiszteletére szentelt templom mellett létesült." Tehát ebben az időben még állt a templom egy mellé épített remetelakkal.

A templom későbbi pusztulásának körülményeiről nincsenek adataink. Az 1928-29-ből származó fényképen már rom, de még a nyugati ormfala is áll.

[Közélet](#) [1]

Forrás webcím: <https://archiv.balatonfuzfo.hu/kozelet/telepulesunk-tortenete>

Hivatkozások

[1] <https://archiv.balatonfuzfo.hu/kategoria/kozelet>